

VARIATIONAL FORM IN THE PIANO WORKS OF CHINESE COMPOSERS**Zhao Yue** – Postgraduate, Sumy State Pedagogical University named after A. Makarenko, Sumy

The article considers the specifics of the development of such a musical form as the variational cycle and the specifics of its development in the context of the development of Chinese piano music. The conditions for the emergence of such cyclical forms as derivative works from the poetic component of Chinese culture are determined. Typical variation cycles are singled out, which are conditioned by the traditions of national art and the specifics of worldviews. Variation cycles have been found to be a characteristic genre of Chinese piano music that retains improvisation and gradual unfolding of the composition with modifications provided by temporitmic, improvisational, or free presentation of the material. Musical works of Chinese composers in the corresponding typology of form are given.

Key words: variation cycles, piano music, Chinese music culture.

UDC: 786.2:78.083.21**VARIATION FORM IN CHINESE PIANO MUSIC****Zhao Yue** – Postgraduate, Sumy State Pedagogical University named after A. Makarenko, Sumy

The purpose of this work is to consider the form of the variational cycle in the context of the study of Chinese piano music of the twentieth century, as well as to identify the main specific features of variational cycles.

Research methodology. A significant number of sources were analyzed, which revealed the main issues that need to be studied, namely the analysis of Chinese musical art from the standpoint of conceptual formation and isolation of the variational cycle as a leading form of representation of musical thought. The research methodology consists in the application of historical, structural-typological and comparative-analytical methods. This methodological approach allows us to identify and analyze certain ideas about Chinese piano music in terms of its formation and compositional formation in accordance with the form of the variational cycle.

Results. It is determined that Improvisation as a characteristic feature of China's national tradition has influenced all traditional formative components, which creates conditions for its multifaceted and multidimensional interpretive beginning. It is established that the characteristic of Chinese music is the openness of the form, realized in the cycle of variations as a means of unfolding the composition. The influence of improvisation, which is derived from the influence of poetry and folk art, determines the specifics of the types of variations that differ in the type of variation: temporitmic, improvisational, freeform.

Novelty. In this paper, an attempt is made to identify the relationship between the specifics of the formation of Chinese and European piano music, in particular in the of the variational cycle. The main types of variations that reflect the national traditional views on the musical culture of Chinese composers are identified. It can be argued that these features are unique to the national musical tradition of China and are a reflection of a special, different from the European, philosophical understanding of the surrounding reality.

Practical content. The materials of the article can be used to analyze musical forms in the works of Chinese composers, as well as to study the musical culture of China.

Key words: variation cycles, piano music, Chinese music culture.

Надійшла до редакції 12.05.2022 р.

УДК 781.7+784.4**МУЗИЧНО-АРХАІЧНІ ФОРМИ ВТІЛЕННЯ СХІДНОСЛАВ'ЯНСЬКИХ ЖІНОЧИХ БОЖЕСТВ В ОБРЯДОВІЙ ФОЛЬКЛОРНО-ПІСЕННІЙ ТРАДИЦІЇ**

Каплун Тетяна – кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувачка кафедри музичного мистецтва та звукорежисури, Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса
<http://orcid.org/0000-0003-0367-5559>
 DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi40.535>
 tat_kap@i.ua

Розглянуто жіночі міфологічні образи, що збереглися в обрядових жанрах традиційного пісенного фольклору східних слов'ян, а також засоби їх втілення у народно-пісенному матеріалі. Головним завданням стало виявлення, класифікація та визначення засобів втілення архаїчних елементів культу жіночих божеств у традиційному обрядовому пісенному фольклорі східних слов'ян. Автором виявлені форми репрезентації імен слов'янських жіночих міфологічних істот та божеств у народів східнослов'янської групи з виділенням вербально-музичних та інтонаційно-ритмічних формул звернення на прикладі обрядових календарних пісень.

Ключові слова: східнослов'янський фольклор, архаїка, жіночі божества східних слов'ян, формула-наспів, вербальні обрядові формули.

Постановка проблеми. Виявлення загальнолюдських універсалій, що відтворюються в культурі цінностей та смислів архетипового порядку є одним із важливих та актуальних філософсько-культурологічних аспектів сучасної науки, у тому числі музикознавства. Безумовно, до культурних універсалій належать міфологічні образи і сюжети, опис яких присутній у багатьох дослідників слов'янської народної традиційної культури. Проте, на сьогодні практично відсутні музикознавчі дослідження, присвячені питанням виявлення ступеня збереження архаїчних культових форм поклоніння божествам у давньослов'янській, зокрема в обрядовій фольклорно-пісенній традиції. Зазначену прогалину у вітчизняній фольклористиці і покликана частково заповнити дана стаття.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз музично-поетичного втілення деяких архаїчних слов'янських божеств знаходимо у праці відомого сучасного українського етномузикознавця А. Іваницького, який надає музичну характеристику обрядової весільної пісні божеству Ладі та вказує на існування т. зв. двох типів «ладкань» в українських весільних піснях [9; 302-315]. У магістерській роботі М. Вакули, написаній під керівництвом автора статті і успішно захищеній у 2018 р., уперше поставлені питання дослідження архаїчних форм побутування міфологічних поглядів східних слов'ян на прикладі народнопісенної традиції різних жанрів [1].

Метою статті є визначення, на основі друкованих збірок та фонозаписів пісень календарно-обрядової традиції, жанрового кола зразків народнопісенного матеріалу східнослов'янського традиційного фольклору, в яких присутні імена жіночих слов'янських божеств, а також – здійснення їх жанрової класифікації. До завдань даного дослідження віднесемо виявлення кола музично-вербальних виразних засобів маркування імен жіночих міфологічних істот давньослов'янської духовно-обрядової культури.

Вклад основного матеріалу дослідження. Дослідження присвячується досить непростому матеріалу, пов'язаному з архетиповою свідомістю, яка досі зберігається у фольклорних формах східнослов'янських народів. Мова йде про міфологічні істоти і божества, чії імена, а часто і їх функції, збереглися в різних жанрах. Це той архаїчний пласт історії людства, дослідження якого привертало увагу багатьох учених, які намагались зрозуміти глибинні основи людської духовної культури. У їхньому числі бачимо відомого швейцарського психолога і культуролога К. Юнга, який створив знамениту теорію архетипів. Хоча всесвітньо відомий дослідник не розглядав зв'язок архетипів із народною культурою, все ж таки окремі аспекти вказаного ракурсу теми присутні в ряді його робіт [15-17].

Міфологічні коріння давніх слов'ян, як відомо, сягають часів індоєвропейської єдності народів. Тому автор статті, насамперед, звертається до праць відомих дослідників індоєвропейської міфології – Ж. Дюмезіля, М. Гімбутас, В.В. Іванова, В.М. Топорова, О.М. Фанталова та багатьох ін., які у значній мірі реставрували первинний пласт міфічних уявлень групи індоєвропейських народів, а також безпосередньо східних слов'ян [4, 2-3, 18, 6-8, 13, 14]. Особливо цікавим для нашого дослідження є дисертаційна робота О. Фанталова, присвячена реконструкції та порівняльному аналізу низки божеств, зокрема жіночих, народів індоєвропейської групи.

Дослідник, протиставляючи теорії трьох функцій Ж. Дюмезіля з його виокремленням магічної, воєнної та господарсько-природної функцій у житті стародавнього індоєвропейського суспільства, пропонує свою класифікацію п'яти найбільш значущих для стародавнього соціуму функцій – законодавчу, військово-силову, аграрно-магічну, культурно-медіаторну та синкретичну (пов'язаної з жіночими заняттями), співвідносячи їх з основними типами індоєвропейських богів [14; 20]. Законодавчій функції відповідає Бог Ясного Неба, оскільки він виступає у зазначеній якості у племінному колективі та сфері військового права. Військово-силовою функцією характеризується Бог Грому, як покровитель ідеології аристократії, військова діяльність яких посідала одне з найважливіших місць. Жерці та землероби поклонялися Богу Земних Сил, що виконував відповідно аграрно-магічну функцію. Культурно-медіаторну функцію має Культурний Герой, як посередник між світом людей і богів, а також співвідносний з царською владою. Синкретична функція уособлює поліфункціональний образ Великої Богині, яка поєднує двоїсту небесно-земну природу [14; 25].

У різних традиціях спостерігаємо злиття декількох міфологічних образів в одне божество, або, навпаки, поділ одного міфологічного образу на кілька персонажів-божеств. Зауважимо, що це цілком природно для всіх міфологічних систем, що розвивалися протягом століть. Так, дослідники відзначають тенденцію до злиття Бога Грому та Бога Ясного Неба в деяких традиціях, те ж саме спостерігаємо і в ситуації з Богом Земних Сил та Культурним Героєм. Указаний процес відбувається через єдність їхніх функцій: перші уособлюють стихію неба, другі – землі.

Стійкою парою антагоністів у міфології всіх індоєвропейських народів залишається Бог Грому та Бог Земних Сил. Саме на цих двох образах заснована теорія основного міфу В. Топорова і В. Іванова «Сюжет боротьби Громовержця зі Змієм» [13]. Єдиним жіночим божеством, за словами Фанталова, була Велика Богиня, яка відіграла сполучну роль для всіх чоловічих персонажів.

В одних міфах вона виступає у якості дружини Бога Громовержця чи Бога Земних Сил, за іншими – як дружина Бога Ясного Неба. Проте стає ясно, що у більш пізніших періодах історії розвитку міфологічного мислення жіночі божества та міфологічні образи є уособленням однієї з безлічі функцій Великої Богині [14].

Таким чином, епоха матріархату та поклоніння Великій Богині мало місце в період неоліту в індоєвропейських народів. Далі, в період становлення індоєвропейської спільноти, бачимо висунення верховного божества Бога Ясного Неба, що відповідає за цілісність племінної громади.

На початку бронзової доби, в епоху великих індоєвропейських народів, на чолі пантеону виявляється Бог Грому, покровитель аристократії та воїнів, а роль Великої Богині, навпаки, знижується і її образ починає розпадатися на менш значущі образи. Надалі розвиток єдиної міфологічної системи індоєвропейських народів йде різними шляхами.

Спираючись у реконструкції основ індоєвропейської (праслов'янської), балто-слов'янської та, власне, східнослов'янської міфологічної свідомості, зокрема й уявлень про дуальні міфологічні істоти та божества, на літописні матеріали, дослідження фольклористів попередніх століть (XVIII-XX ст.) та кількох останніх десятиліть, а також на музично-етнографічні матеріали східнослов'янської групи народів (зокрема – обрядової жанрової групи), пропонуємо свій варіант еволюційних шляхів міфологічної традиції зазначених народів.

Пройшовши шлях втілення жіночого архетипового початку спершу в образі «берегинь», потім архаїчних образах богинь Рожаниць, що дарують життя всьому живому і виступають у творчому союзі з божеством Родом, прародителем Всесвіту, далі слов'янські жіночі божества перетворюються на дуже значущий образ Богині Мати-Сира-Земля, що згодом стала богинею сили та «матір'ю врожаю» Макошо. Пізніше виділяється Жива – богиня життя і покровителька світу Яві, богиня долі в надмірному аспекті, що втілює три аспекти жіночої сутності: Лелі як образу юності та дівочтва, Лади як втілення заміжжя і материнства (парний чоловічий образ – Ладю) і Макоші як явища жіночої мудрості та зрілості, що володіє таємницями життя та смерті.

Розглядаючи наше дослідження як спробу виявити архетипічні основи міфологічної свідомості давньосхідних слов'ян у контексті теорії архетипів К. Юнга, констатуємо наявність яскраво виражених бінарних (парних) опозицій, за допомогою яких архаїчна свідомість намагалася впорядкувати свій життєвий світ. Констатуємо акцентування таких значних пар протилежностей як бінарна пара «чоловіче/жіноче», ключова для усіх національних культур. У східнослов'янській архаїчній традиції виділяємо два провідних жіночих архетипи – Діва і Мати, де образ Матері виступає як найбільш архаїчний і універсальний для всіх культур (образ слов'янської богині Макоші), являючи собою двоякий образ: породжувальної сили землі та родючості, а також поглинаючої сили духовної трансформації та смерті. Надалі відбувається поділ та персоніфікація цих функцій в образах богині Лади як богині родючості, покровительки сім'ї та Марі – богині смерті. Архетип Діви у східнослов'янській традиції представлений двома протилежними образами – Лелі як богині весни та дівочтва, що втілює виключно жіночі якості, та Діви-богатирки, як втілення чоловічих якостей, оскільки вони трактуються як пережиток служниць релігійного культу та магійної обрядовості. Відзначені чоловічі якості образу поляниць-богатирш, властиві також Богині-Матері, коли вона нерідко постає войовницею, як утілення двоєдності життя і смерті. Зазначені аспекти можна інтерпретувати як прояв юнгіанського архетипу Анімусу (чоловіче в жіночому).

У ракурсі зазначеній вище бінарної опозиції, автором виявлені форми її побутування у традиційному пісенному фольклорі східних слов'ян. Імена божеств відбиваються у низці жанрів східнослов'янської традиції, пов'язані із збереженням найдавніших та архаїчних форм дохристиянської релігійної традиції і які відображають міфологічні уявлення наших предків. Міфологічні образи представлені у народнопісенній культурі слов'ян у різних формах і переважно вони передаються через елементи їх язичницького світогляду. Вказані елементи відбиваються у пісенному матеріалі на різних рівнях – від безпосередньої згадки імен слов'янських божеств у вербальному тексті пісень (Лада, Леля, Купало, Макош, Марена тощо) до присутності в текстах абстрактних міфологічних образів, наприклад, у символах вогню, води, землі, хліба, різних птахів та тварин, рослин тощо.

Говорячи про відображення жіночих міфологічних образів у народнопісенній традиції східних слов'ян, зазначимо, що найбільш повне втілення вказаних образів спостерігаються, насамперед, у жанрах народного календаря весняної та зимової традиції, ймовірно через їхню архаїчність. Це:

- весняні заклички та веснянки, весняні хороводні,
- русальні (кумівські),
- підблюдні пісні зимового святкового циклу,
- масляні,

а також у групі сімейно-побутових пісень:

- обрядові весільні пісні;
- колискові.

У текстах зазначених жанрів найчастіше бачимо згадку імені богині кохання та сімейного щастя Лади, а також її дочки – богині весни та юності Лелі. Аналіз виявлених нами пісенних зразків показав, що пісні, у яких присутні вербально-музичні формули-звернення до Лади і Лелі, відносяться, головним чином, до весняно-літнього циклу з особливим виділенням періоду з 25 травня до 25 червня, тобто у терміни святкування Зелених свят. Але, в цілому, обряди та пісні, присвячені та пов'язані з Ладією, охоплюють час із березня по червень і являють собою джерела, нерозривно пов'язані з весняно-літнім аграрно-магічним циклом молінь про дощі, святом зелені та перших сходів. Зазначимо відсутність указаних звернень у зимовий період (за винятком ворожінь про нареченого) та в момент дозрівання врожаю і жнив, а також під час урожайних свят. Уперше образи Лади і Лелі у народнопісенній традиції циклу календарно-землеробських свят з'являються у період «закликання весни». Завершальним терміном є купальські свята літнього сонцестояння, після чого молитовні звернення до них припиняються.

Звернення до жіночих божеств було сакральним дійством, тому цілком логічним є поставити питання щодо оформлення священних для наших предків імен у музично-поетичних формулах слов'янської дохристиянської традиції. На основі значної кількості народнопісенних збірок XIX ст. – перших десятиліть нинішнього століття, а також аудіо- та відеозаписів автентичного виконання українських народних пісень визначено коло жанрів, у яких присутні імена давньослов'янських божеств.

Як вже зазначалося вище, найбільше варіантів імен жіночих і чоловічих божеств знаходимо у групі обрядових пісень – календарно-землеробського та сімейно-побутового (найбільше – весільного) обрядових циклів. Тут бачимо досить велику кількість імен жіночих божеств (Ляля, Лада, Коляда, Кострубонька, Масляна, Марена/Марина), а також чоловічих богів, хоча й у значно меншому числі (Дід, Перун, Даждьбог, Карачун). Імена вказаних слов'янських божеств присутні як у формі прямих формули-звернень, так і в різною мірою трансформованих магічних покличах і приспівках, у яких вгадуються імена зазначених божеств. Наприклад:

Швиденько

Вий-ди, вий-ди, Костру-бонь-ку, ста-ну з то-бов до сло-бонь-ку,
а в не-ді-лю по-ра-нень-ку та й по-ран-нім сні-да-нень-ку.

(зі зб. «Українська народна творчість. Ігри та пісні весняно-літня поезія трудового року». Київ : вид-во АН УРСР, 1963. С. 513)

Купальська

Полтавщина
зап. Микола Лисенко

Andante non troppo
mf

Ма-рин-ко, мо-я дів-ко, ти, Ма-ре-ни-чу,
ти мій па-ни-чу, І-ва-не, Ива-шень-ку.

Маринко, моя дівко,
Ти Мареничу, ти мій паничу,
Іване, Івашеньку.

(зі зб. Завальнюк А. Ф. Українські літні обряди та пісні. Вінниця : Нова книга, 2008. С. 259).

На основі аналізу вербального та музичного тексту 180 пісенних зразків східнослов'янського ареалу¹ виявлено способи переважання в календарній та сімейно-побутовій обрядовій пісенній традиції односпівкових наспівів, що пов'язано з їх ритуальною, вербально-музичною формальністю. Набагато рідше трапляються двоспівкові мелодико-текстові формули.

Також в аналізованих пісенних зразках вочевидь переважає різні види ангеїтонних ладів, включених у вузький амбітус в обсязі від великої терції до малої септими, характерний для стародавнього пласта слов'янської народної пісенності, з переважанням чистих кварт та квінт.

Аналіз ладових структур приспівних формул показує наявність у них утворень від дихордів до гексахордів, але найчастіше трапляються тетракорди і пентакорди, трапляються також трикорди.

Співвідношення тексту та наспіву в аналізованих зразках пов'язано, насамперед, із силабічним типом, значно меншою мірою – з силабо-мелізматичним (невматичним) принципом розспівування тексту (більш характерні для весільних пісень). Зазначимо, що жорстка закріпленість принципу співвідношення тексту та співу за будь-яким жанром відсутня: так, силабічну форму бачимо як у сімейно-побутовій групі пісень, так і піснях календарно-землеробської обрядовості: так, силабічну форму бачимо, як у весільних піснях, так і весняних хороводних піснях та у веснянках:

Таким чином, дослідження значної кількості народнопісенних зразків різних жанрів засвідчило високий рівень збереження присутності міфологічних та напівміфологічних образів давньослов'янської дохристиянської традиції, втілених у різних формах і жанрах, незважаючи на тривалий період побутування архаїчних культових форм у рамках християнського світогляду.

Висновки. Завершуючи розгляд цієї проблеми, зазначимо, що уперше у вітчизняній науці автором виявлено досить високий ступінь збереження кола жіночих міфологічних образів у східнослов'янській етнографічній та пісенно-танцювальній традиції. Крім того, аналіз чималої кількості календарно-пісенних зразків дозволив визначити способи репрезентації у вітчизняній фольклорній культурі жіночих божеств слов'ян. Уперше у вітчизняній етнології на матеріалі обрядових жанрів східнослов'янського традиційного пісенного фольклору виділено низку вербально-музичних та метро-ритмічних формул-звернень до жіночих божеств, а також визначено артикуляційні та виконавські особливості втілення і менжіночих стихій та божеств в аудіо записах обрядових народних пісень.

Примітки:

¹ Серед опрацьованих автором збірок і народних пісень: Бодак Я. Лемківщина моя мила... Пісні Анни Драган з галицької Лемківщини. Київ : ТОВ «Український рейтинг», 2011. 372 с. Весільні пісні у 2-х кн. Кн.1. Київ : Наук. думка, 1982. 479 с. Весільні пісні / Упоряд., авт. вст. ст. та приміт. М. М. Шубравська; відп. ред. І. П. Березовський. Київ : Дніпро, 1988. 476 с. Єфремова Л. О. Наспіву українських весільних пісень. Київ : Наук. думка, 2006. 191 с. Єфремова Л. О. Українські народні пісні в записах М.В. Лисенка. Ч.1. Київ : Муз. Україна, 1990. 351 с. «Золоті ключі». Українські народні пісні / сост. Р. Стецюк. Київ : Муз. Україна, 2010. 450 с. Іваницький А. І. Хрестоматія з українського музичного фольклору. Київ, 2008. 520 с. Календарно-обрядові пісні. Київ, 1987. 392 с. Квітка К. Українські мелодії з голосу Лесі Українки. Ч.1. Київ, 1917. 229 с. Колесса Ф. Етнографічна збірка. Народні пісні Галицької Лемківщини. Львів : наук. т-во ім. Т. Шевченка, 1929. 466 с. Пісні Буковини. Пісенник / Упор. Яківчук А. Ф. Київ : Муз. Україна, 1990. 479 с.; Пісні Поділля. Записи Н. Присяжнюк в с. Погребище. Київ : Наук. думка, 1976. 521 с. Українські народні пісні Пряшівського краю. Кн. 1. Словацьке вид-во худож. літ., 1958. 354 с. Українські народні пісні східної Словаччини. Кн. 2. Словацьке пед. вид-во. Відділ укр. літ., 1963. 452 с. Українські народні пісні східної Словаччини. Кн. 3. Словацьке пед. вид-во. Відділ укр. літ., 1977. 396 с. Українська народна творчість. Ігри та пісні весняно-літня поезія трудового року». Київ : видавництво АН УРСР, 1963. 671 с.

Список використаної літератури

1. Вакула М. В. Мифологические образы в восточнославянской фольклорной культуре (на примере обрядовых и эпических песенных жанров традиционного фольклора). *Магистерская работа*. Одесса, 2019. 135 с.
2. Гимбутас М. Балты. Люди янтарного моря. Москва : Центрполиграф, 2004. 116 с.
3. Гимбутас М. Славяне. Сыны Перуна. Москва : Центрполиграф, 2007. 216 с.
4. Дюмезиль Ж. Верховные боги индоевропейцев. Москва : Наука, 1986. 243 с.
5. Завальнюк А. Ф. Українські літні обряди та пісні. Вінниця : Нова книга, 2008. 304 с., нот., фото, іл.
6. Иванов В. В., Топоров В. Н. Балтийская мифология. *Мифы народов мира: Энциклопедия в 2-х т.* / гл. ред С.А. Токарев. 2-е изд. Москва : Сов. энциклопедия, 1987. Т. 1: А-К. 671 с.
7. Иванов В. В., Топоров В. Н. Исследования в области славянских древностей. Москва : Наука, 1974. 342 с.
8. Иванов В. В., Топоров В. Н. К реконструкции Мокоши как женского персонажа в славянской версии основного мифа. *Балто-славянские исследования*. 1982. Москва, 1983. С. 175–197.
9. Іваницький А. І. Історичний синтаксис фольклору. Вінниця : Нова книга, 2009. 404 с.
10. Іваницький А. І. Хрестоматія з українського музичного фольклору (з поясненнями та коментарями). Вінниця : Нова книга, 2008. 520 с.
11. Супрун-Яремко Н. О. Українці Кубані та їхні пісні. Монографія. Київ : Муз. Україна, 2005. 784 с.
12. Таранець В. Г. Українці: етнос і мова. Монографія. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. 364 с.
13. Топоров В. Н. Миф. Ритуал. Символ. Образ: исследования в области мифопоэтического: избранное. Москва : Прогресс-Культура, 1995. 624 с.
14. Фанталов А. Н. Культура варварской Европы: типология мифологических образов: дис. ... канд. культурологии, спец.: 24.00.01 Теория и история культуры. Санкт-Петербург, 2001. 172 с.

15. Юнг К. Г. Архетип и символ. Москва, 1991. 304 с.
16. Юнг К. Г. Душа и миф: шесть архетипов / Пер. с англ. Киев : Гос. библиотека Украины для юношества, 1996. 384 с.
17. Юнг К. Г. Человек и его символы. Москва : Серебряные нити, 2017. 352 с.
18. Gimbutas M. The civilization of the goddess: The world of Old Europe. San-Francisko: Harper, 1991. 529 p.

Referenses

1. Vakula M. V. Myfolohycheskye obrazy v vostochnoslavianskoi folklornoj kulture (na prymerе obriadovykh y эрыcheskykh pesennykh zhanrov tradytsyonnoho folklorа). Mahysterskaia rabota. Odessa, 2019. 135 s.
2. Hymbutas M. Baltų. Liudy yantarnoho moria. Moskva : Tsentrpolihraf, 2004. 116 s.
3. Hymbutas M. Slaviane. Сымы Peruna. Moskva : Tsentrpolihraf, 2007. 216 s.
4. Diumezyl Zh. Verkhovnye bohy yndoevropейsev. Moskva : Nauka, 1986. 243 s.
5. Zavalniuk A. F. Ukrainski litni obriady ta pisni. Vinnytsia : Nova knyha, 2008. 304 s., not., foto, il.
6. Yvanov V. V., Toporov V. N. Baltyskaia myfolohyia. Myfy narodov myra: Энтыклопедыя в 2-кн т. / hl. red S.A. Tokarev. 2-е yzd. Moskva : Sov. энтыклопедыя, 1987. Т. 1: А-К. 671 s.
7. Yvanov V. V., Toporov V. N. Yssledovaniya v oblasti slavianskykh drevnostei. Moskva : Nauka, 1974. 342 s.
8. Yvanov V. V., Toporov V. N. K rekonstruktsyy Mokoshy kak zhenskoho personazha v slavianskoi versyy osnovnoho myfy. Balto-slavianskye yssledovaniya. 1982. Moskva, 1983. S. 175–197.
9. Ivanytskyi A. I. Istorychnyi syntaksys folkloru. Vinnytsia : Nova knyha, 2009. 404 s.
10. Ivanytskyi A. I. Khrestomatiia z ukrainskoho muzychnoho folkloru (z poiasnenniamy ta komentariamy). Vinnytsia : Nova knyha, 2008. 520 s.
11. Suprun-Yaremko N. O. Ukraintsi Kubani ta yikhni pisni. Monohrafiia. Kyiv : Muz. Ukraina, 2005. 784 s.
12. Taranets V. H. Ukraintsi: etnos i mova. Monohrafiia. Odesa : ORIDU NADU, 2013. 364 s.
13. Toporov V. N. Myf. Rytual. Symvol. Obraz: yssledovaniya v oblasti myfopoztycheskoho: yzbrannoe. Moskva : Prohress-Kultura, 1995. 624 s.
14. Fantalov A. N. Kultura varvarskoi Evropy: typolohyia myfolohycheskykh obrazov: dys. ... kand. kulturolohyi, spets.: 24.00.01 Teoryia y ystoriya kultury. Sankt-Peterburh, 2001. 172 s.
15. Iunh K. H. Arkhetyp y symvol. Moskva, 1991. 304 s.
16. Iunh K. H. Dusha y myf: shest arkhetypov / Per. s anhl. Kyev : Hos. byblyoteka Ukrayny dlia yunoshetva, 1996. 384 s.
17. Iunh K. H. Chelovek y eho symvolы. Moskva : Serebrianye nyty, 2017. 352 s.
18. Gimbutas M. The civilization of the goddess: The world of Old Europe. San-Francisko: Harper, 1991. 529 p.

MUSICALANDARCHAIC FORMS OF THE EMBODIMENT OF EASTERN SLAVIC FEMALE DEITIES IN THE RITUAL FOLKLORE AND SONG TRADITION

KaplunTetiana – Candidate of Art (Ph.D.), Associate Professor,
Head of the Department of Musical Arts and sound directors,
International Humanitarian University, Odessa

The article deals with female mythological images preserved in the ritual genres of the traditional song folklore of the Eastern Slavs and ways of their embodiment in folk song material. The main task was to identify, classify and determine the ways of embodying the archaic elements of the cult of female deities in the traditional ritual song folklore of the Eastern Slavs. The author reveals the forms of representation of the names of Slavic female mythological creatures and deities among the peoples of the East Slavic group, highlighting the verbal-musical and intonational and rhythmic formulas of appeal on the example of ritual calendar songs.

Key words: East Slavic folklore, archaic, female deities of the East Slavs, formula-chant, verbal ritual formulas.

UDC [781.7+784.4]

MUSICALLY AND ARCHAIC FORMS OF THE EMBODIMENT OF EASTERN SLAVIC FEMALE DEITIES IN THE RITUAL FOLKLORE AND SONG TRADITION

KaplunTetiana – Candidate of Art (Ph.D.), Associate Professor,
Head of the Department of Musical Arts and sound directors,
International Humanitarian University, Odessa

Research methodology. The research methodology is based on historical and dialectical approaches to the study of cultural phenomena. The work used both general scientific and special methods of historical, cultural and ethnomusicological research.

Results. The author reveals the forms of preservation of the circle of female mythological images in the East Slavic ethnographic as well as song and dance tradition and their representation in the national folklore culture.

Novelty. For the first time in Ukrainian ethnoculturology, on the material of ritual genres of East Slavic traditional song folklore, a musical and stylistic characteristic is given (namely verbal and musical, metric and rhythmic formulas-addresses to female deities, modal and other characteristics).

Key words: East Slavic folklore, archaic, female deities of the East Slavs, formula-chant, verbal ritual formulas.

Надійшла до редакції 2.05.2022 р.